

Leonard Podhorski-Okółów

Do "Pierwowzoru Podkomorzego"

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 47/2, 530-531

1956

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

LEONARD PODHORSKI-OKOŁÓW

DO „PIERWOWZORU PODKOMORZEGO“

W artykule *Pierwówzór Podkomorzego*, opublikowanym w *Kurierze Warszawskim* (1934, nr 143), a przedrukowanym ostatnio w *Realiach mickiewiczowskich*, starałem się zgromadzić jak najwięcej faktów mogących świadczyć o słuszności domysłu, że za model do odmalowania postaci Podkomorzego w *Panu Tadeuszu* służył Mickiewiczowi autentyczny podkomorzy nowogródzki z r. 1812 — Stefan Wereszczaka, stryj Maryli i częsty gość w Tuhanowicach. Pisałem tam m. in.:

Drugi szczegół, to fakt, że Podkomorzy w r. 1812 został „przez powiatu stany Zgodnie konfederackim marszałkiem obrany“, to znaczy, że był on przewodniczącym sejmiku zwołanego wówczas w Nowogródku celem uchwalenia akcesu do Konfederacji Jeneralnej. Gdyby się więc z protokołu tego sejmiku okazało, że przewodniczył mu ówczesny podkomorzy, Stefan Wereszczaka, byłby to jeszcze jeden, może nawet decydujący dowód trafności mego domysłu. Niestety, żadne ze źródeł, z *Litwą w r. 1812 J. Iwaszkiewicza* na czele, nic nie mówi o tym sejmiku nowogródzkim¹.

Przytoczywszy dalej pewne uboczne, odnalezione przez siebie dane, kończyłem:

Jest więc wysoce prawdopodobne, że istotnie sejmikowi nowogródzkiemu przewodniczył podkomorzy Wereszczaka².

Otóż niedawno otrzymałem od byłej kierowniczkii Archiwum Państwowego w Grodnie, Janiny Studnickiej, list, którego początek pozwalam sobie tu przytoczyć:

---

¹ L. Podhorski-Okolów, *Pierwówzór Podkomorzego*. Stefan Wereszczaka. W książce: *Realia mickiewiczowskie*. T. 2. Warszawa 1955, s. 43—44.

² *Tamże*, s. 45.

Na powitanie Pańskiego Muzeum Mickiewiczowskiego a pod wrażeniem prześlicznych *Realiów* śpieszę z odpowiedzią na wezwanie ze strony 43 drugiego tomu.

Otóż mogę Panu przyświadczyć, że hipoteza względem roli Stefana Wereszczaki, podkomorzego powiatu nowogródzkiego, jako marszałka sejmiku 1812 jest całkowicie słuszna i zgodna z rzeczywistością. Archiwum Państwowe w Grodnie posiadało do końca r. 1939 *volumen*, a raczej kodeks, zawierający *laudum* i dalsze akta tego sejmiku, który odbył się pod łaską właśnie Wereszczaki, zaś akta pełne były nazwisk żywcem podanych w *Panu Tadeuszu*.

Nie mogę sobie przypomnieć, czy będąc gościem naszego Archiwum i badając historię Uzłowskiego i sprawy Maryli Puttkamerowej z 1833 r. [...] widział Pan już wówczas owe materiały z 1812 r. Odkryłam je niespodzianie i nie wiem, skąd wpłynęły do gubernialnych.

Oczywiście, materiałów tych w czasie dwukrotnego mego pobytu w Grodnie nie widziałem. Musiała je pani Janina Studnicka znaleźć później. Niemniej jestem Jej niezmiernie obowiązany za udzielenie mi obecnie tej cennej informacji, będącej wymownym dowodem trafności mego domysłu.